

Průvodka

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0802
Název projektu	Zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo a název šablony klíčové aktivity	III/2 – Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Příjemce podpory	Gymnázium, Jevíčko, A. K. Vitáka 452

Název DUMu	Pomocné vědy historické
Název dokumentu	VY_32_INOVACE_11_05
Pořadí DUMu v sadě	5
Vedoucí skupiny/sady	Mgr. Jaromír Baranok
Datum vytvoření	25. 10. 2012
Jméno autora	Mgr. Jaromír Baranok
E-mail autora	baranok@gymjev.cz
Ročník studia	1. ročník
Předmět nebo tematická oblast	dějepis
Výstižný popis způsobu využití materiálu ve výuce	Prezentace popisující jednotlivé pomocné vědy historické. Inovace: mediální technika , mezipředmětové vztahy (latina, fyzika).

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

reg. č.: **CZ.1.07/1.5.00/34.0802**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Pomocné vědy historické

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

PALEOGRAFIE

- řec.: palaios – starý, grafein – psát
- zabývá se studiem starých písem
- dbá na správné čtení památek
- popisuje písmo v historickém vývoji
- zkoumá, jak se psalo
- zabývá se psacími látkami
- datuje texty
- paleografické látky: papír, pergamen, vosk, papyrus, kůra, listy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

humanistické písmo

EL SEQVENTE triúpho nó meno mirauceglioso dl primo. Impo
cheegli hauea le qtro uolubile rote tutte, & gli radii, & il meditullo defu
sco achate, di cádide uéule uagaméte uaricato. Ne tale certamte gestoe re
Pyrrho cū le noue Muse & Apolline i medio pulsáte dalla natura i pssso.
Laxide & la forma del dicto qle el primo, ma le tabelle eráo di cyaneo
Saphyro orientale, atomato de scintillule doro, alla magica gratissimo,
& longo acceptissimo a cupidine nella sinistra mano.

Nella tabella dextra mirai exscalpto una insigne Matróa che
dui oui hauea parturito, in uno cubile regio colloca
ta, di uno mirabile pallacio, Cum obstetrice stu
pefacte, & multe altre matrone & astante
Nymphes Degli quali uscua de
uno una flammula, & dela
tro ouo due spectatissi
me stelle.

novogotické písmo

	Textur	Rotunda	Schwa- bacher	Fraktur
a	a	ɑ	ɑ	ɑ
d	d	ð	ð	ð
g	g	g	g	g
n	n	n	n	n
o	o	o	o	o
A	A	Ȧ	Ȧ	Ȧ
B	B	Ḃ	Ḃ	Ḃ
H	H	Ḧ	Ḧ	Ḧ
S	S	Ṣ	Ṣ	Ṣ

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Antiqua_%28Aldus_Manutius%29.jpg, licence PD

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gebrochene_Schriften.png, licence PD

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

CHRONOLOGIE

- z řeč.: chrónos – čas, logos – slovo
- nauka o měření času
- zkoumá způsoby měření času
- zabývá se prostředky, které jsou k měření času užívány
- matematická chronologie – na základě astronomických poznatků stanovuje objektiví jednotky času
- historická – zkoumá, jak byl čas měřen a rozdělován v průběhu dějin lidstva

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

HISTORICKÁ METROLOGIE

- z lat.: metrum - míra
- shromažďuje informace o délkových a hmotnostních mírách v dějinách lidstva
- vytváří soustavy jednotek v určitém období
- převádí je na jednotky metrické soustavy
- nezaobírá se jednotkami času

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Česká měrná soustava

jednotka	menší jednotky	SI
1 zrno		4,94 mm
1 prst	4 zrna	19,77 mm
1 dlaň	4 prsty	79,1 mm
1 píd'	10 prstů	197,7 mm
1 loket	3 pídě	593 mm
1 sáh	3 lokte	1779 mm
1 zemský provazec	14 sáhů = 42 loktů	24,906 m
1 jitro	5 provazců	124,53 m
1 prut	5 jiter	622,65 m
1 čtvrt'	3 pruty	1,86795 km
1 lán	4 čtvrtě	7,4718 km

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Citováno z Česká měrná soustava. In: [online]. [cit. 2012-10-29].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_m%C4%9Brn%C3%A1_soustava

DIPLOMATIKA

- z lat.: diploma - listina
- studuje písemnosti úředního rázu
- zkoumá vnitřní a vnější podobu písemností
- ověřuje pravost písemností
- struktura listiny:
 - a) protokol (vzývání jména božího, jméno vydavatele a příjemce)
 - b) text
 - c) eschatokol (podpisy, datace, závěrečné formulace)
- další typy listin – matriky, zemské desky ...

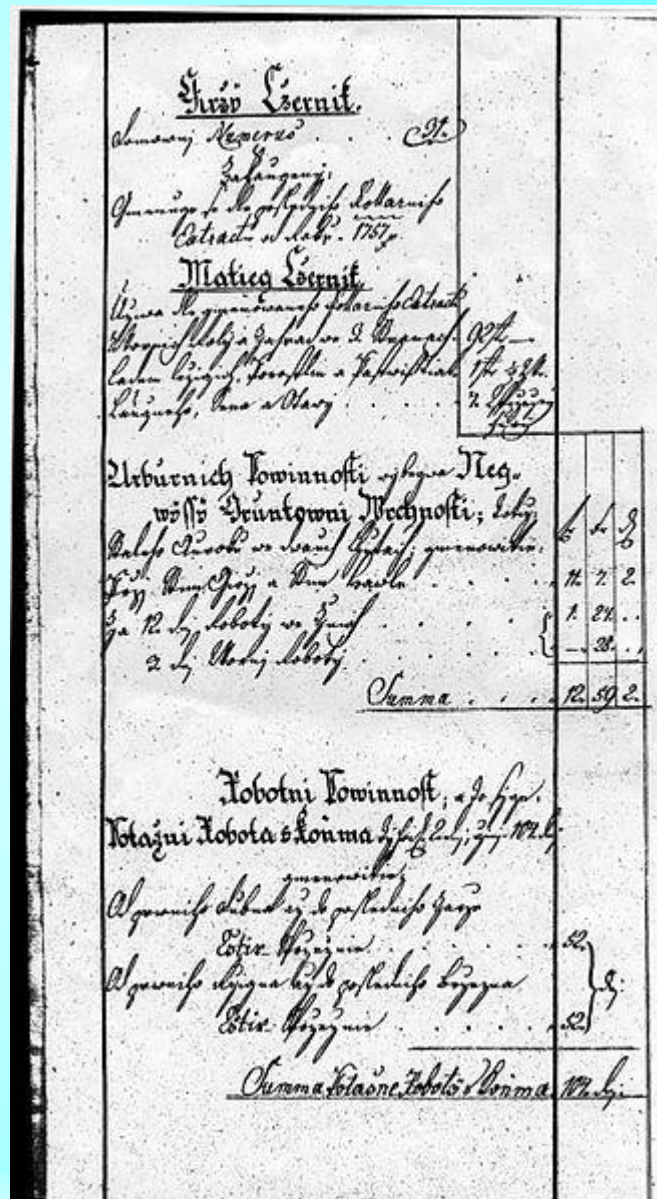

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

KODIKOLOGIE

- studuje rukopisy neúředního rázu
- z lat.: caudex (codex) spojené dřevěné destičky pokryté voskem, též špalek, ve středověku kniha
- zkoumá vznik rukopisu
- psací látky: pergamen a papír
- rukopisy vznikaly ve skriptoriích
- iluminovaný rukopis – s barevnými obrazy, iniciálami

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Autor: Yelkrokyade, licence Creative Commons, BY-SA

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bible_Jan_de_Selmerk.jpg, licence CC

SFRAGISTIKA

- nauka o pečetích
- z řeč.: sfragís – pečeť
- zkoumá funkci pečetí a pečetidel
- materiál pečetí: vosk, kov (Pb, méně Ag a Au - bula)
- pečetí dvoustranné (mincovní), nejčastěji kovové
- pečetí jednostanné, zpravidla voskové

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

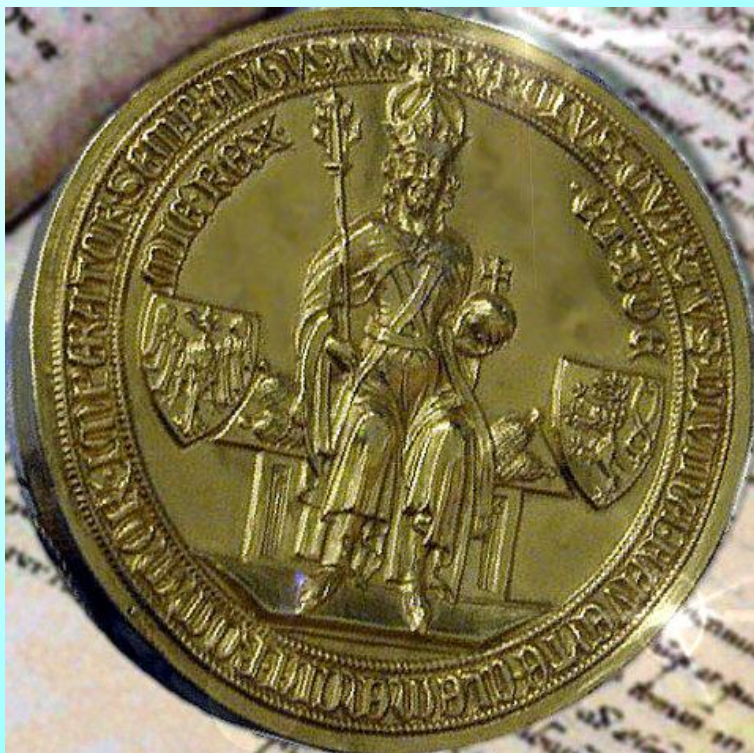

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Autor: de:Benutzer:Wolpertinger, licence Creative Commons, BY-SA
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Goldene-bulle_1c-480x475.jpg, licence CC

Autor: Mattes, licence Creative Commons, BY
[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Basel_2012-10-06_Batch_Part_5_\(36\).JPG?uselang=cs](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Basel_2012-10-06_Batch_Part_5_(36).JPG?uselang=cs), licence CC

HERALDIKA

- studuje erby (znaky)
- zkoumá jejich původ a vývoj
- z pojmu herold – znalec erbovní symboliky
- erb – původně znamení na štítu či zbroji
- popis erbu (znaku) – blason
- erb – dědičné znamení
- znak – nedědičné znamení

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

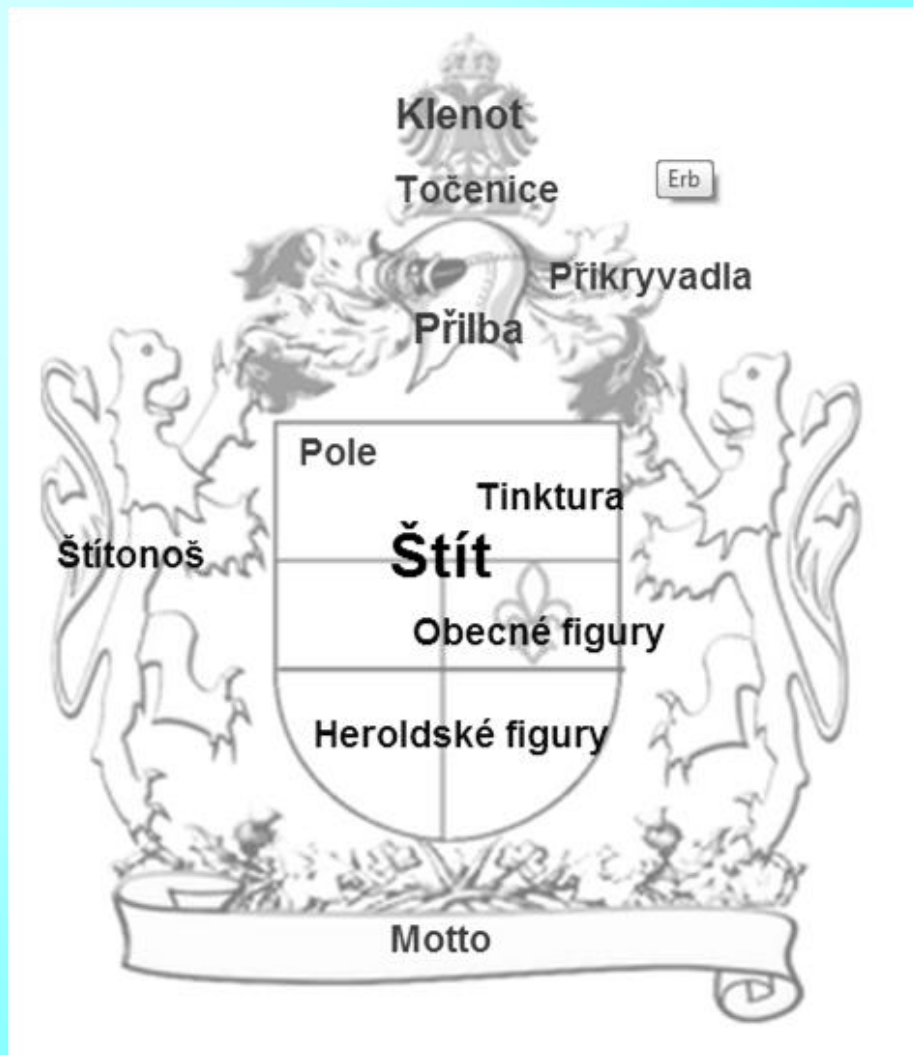

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Autor: All, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Coat-elements.png>, licence PD

EPIGRAFIKA

- věda o nápisech
- řec.: epigrafé – nápis
- zabývá se texty na nepaleografických materiálech – kámen, hlína, kov, omítka

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

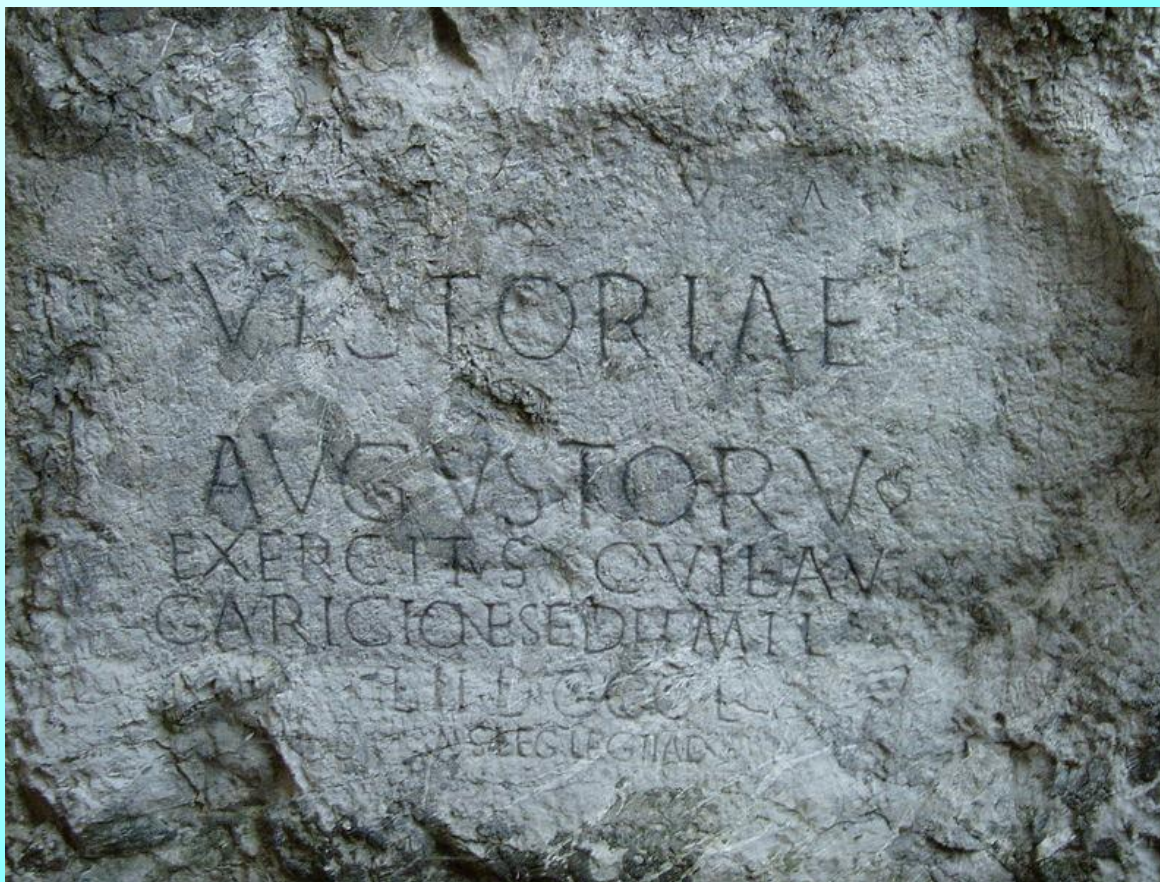

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Trencin-Roman2.JPG>, licence PD

VICTORIAE AVGVSTORV(m)
EXERCITVS, QUI LAVGARICIONE
SEDIT MIL (ites) L (egionis) I I
DCCCLV
...IANS LEG (atus) LEG (ionis) (Marcus Valerius
Maxim)ian(u)s
I I AD (iutricis), CVR (avit)
F (aciendum)

Na pamiatku víťazstva cisárov
vojsko zimujúce v Laugaríciu
v počte 855 vojakov
druhej pomocnej légie.
Nápis dal vyhotoviť
legát Marcus Valerius Maximianus

Citováno z Soubor:Trencin-Roman2.JPG. In: [online]. [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Trencin-Roman2.JPG#file>

NUMIZMATIKA

- zaobírá se platebními prostředky
- lat. nummus – peníz
- platební prostředky: mince, bankovky, žetony, šeky, předmincovní prostředky

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Autor:Mzopw , licence creative Commons, BY-SA

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Grossi_pragenses_avers.jpg, licence CC

Autor:Mzopw , licence creative Commons, BY-SA

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Grossi_pragenses_revers.jpg, licence CC

GENEALOGIE

- pojednává o „vztahu mezi lidskými jedinci, vyplývajícím z jejich společného rodového původu“¹
- zkoumá rodinné vztahy a vazby

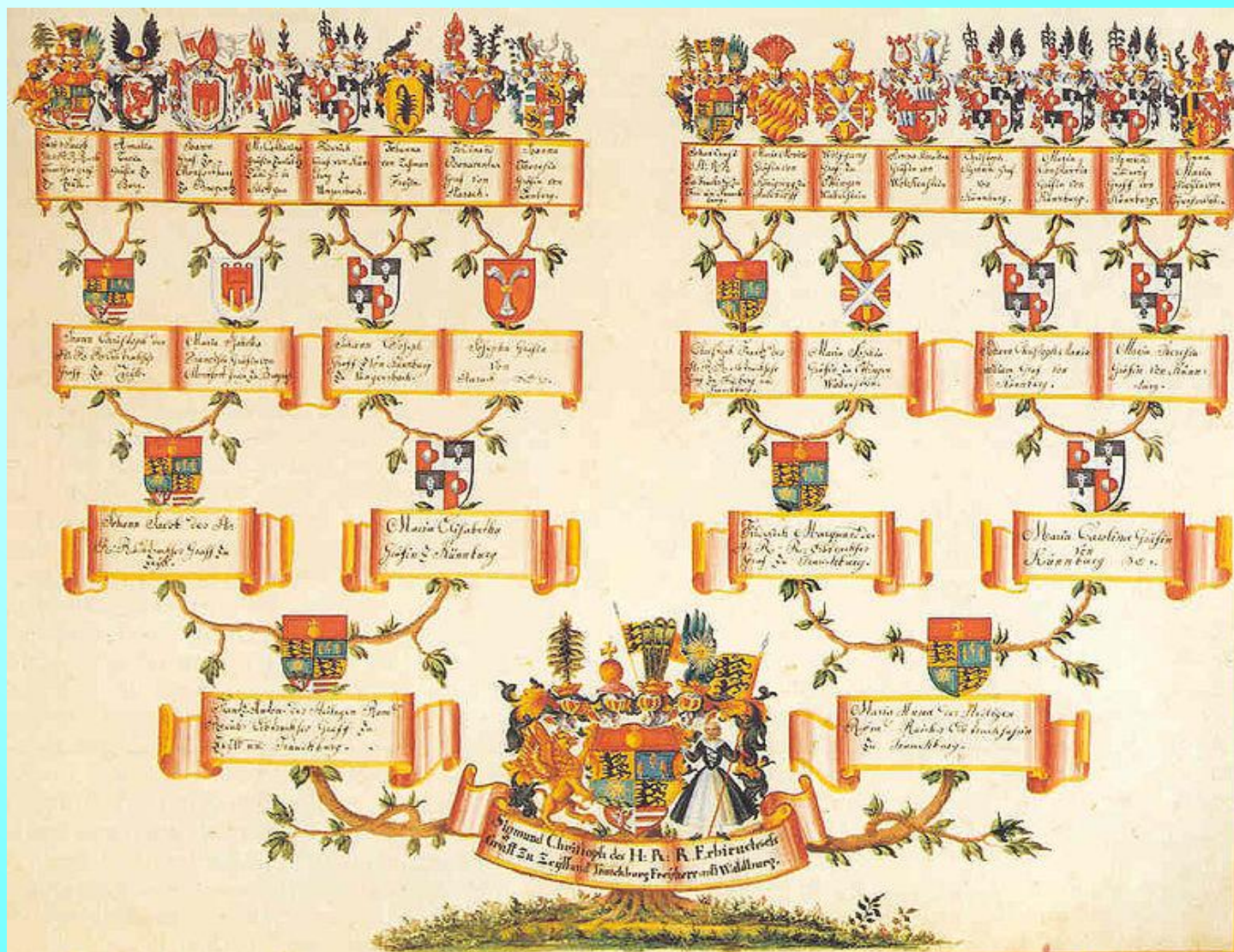
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

¹ Citováno z HLAVÁČEK, Ivan, Jaroslav KAŠPAR a Rostislav NOVÝ. *Vademecum pomocných věd historických*. Vyd. 1., Praha: Nakladatelství Svoboda 1988, s. 138

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Waldburg_Ahnentafel.jpg, licence PD

1.

HLAVÁČEK, Ivan, Jaroslav KAŠPAR a Rostislav NOVÝ. *Vademecum pomocných věd historických*. Vyd. 1., Praha: Nakladatelství Svoboda 1988,

Česká měrná soustava. In: [online]. [cit. 2012-10-29].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A1_m%C4%9Brn%C3%A1_soustava
http://cs.wikipedia.org/wiki/Pomocn%C3%A9_v%C4%9Bdy_historick%C3%A9

2. Obrázky

Autor: All, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Coat-elements.png>, licence PD, (cit. 30-10-2012)

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Trencin-Roman2.JPG>, licence PD, (cit. 30-10-2012)

Autor:de:Benutzer:Wolpertinger, licence Creative Commons, BY-SA

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Goldene-bulle_1c-480x475.jpg, licence CC, (cit. 30-10-2012)

Autor: Mattes, licence Creative Commons, BY

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Basel_2012-10-06_Batch_Part_5_\(36\).JPG?uselang=cs](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Basel_2012-10-06_Batch_Part_5_(36).JPG?uselang=cs),
licence CC, (cit. 30-10-2012)

Autor:Mzopw , licence creative Commons, BY-SA

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Grossi_pragenses_avers.jpg, licence CC, (cit. 30-10-2012)

Autor:Mzopw , licence creative Commons, BY-SA, (cit. 30-10-2012)

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Grossi_pragenses_revers.jpg, licence CC, (cit. 30-10-2012)

Autor: Yelkrokoyade, licence Creative Commons, BY-SA

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bible_Jan_de_Selmberk.jpg, licence CC, (cit. 30-10-2012)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Antiqua_%28Aldus_Manutius%29.jpg, licence PD, (cit. 30-10-2012)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Desky_zemske_kniha.jpg, licence PD, (cit. 30-10-2012)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gebrochene_Schriften.png, licence PD, (cit. 30-10-2012)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mestska_kniha_mladoboleslavska.jpg,

licence PD, (cit. 30-10-2012)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Waldburg_Ahnentafel.jpg, licence PD, (cit. 30-10-2012)

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Urb%C3%A1%C5%99.jpg>, licence PD, (cit. 30-10-2012)

3. **Materiál je určen pro bezplatné užívání pro potřebu výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv využití podléhá autorskému právu. Dílo smí být dále šířeno pod licencí CC BY-SA (www.creativecommons.cz).**

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ